

ОСОБЛИВОСТІ ПАРОНІМІЇ СУЧАСНОЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ

У лінгвістиці велика увага завжди приділялася змістовому аспекту мови, а саме проблемам лексичної семантики та аналізу семантичної структури слова. Особливий інтерес у зв'язку з цим становить вивчення такої категорії мови, як **паронімія** (від грец. *para* – біля, поряд і *опута* – ім'я), яка визначається, за словами Кузнецової, як «двостороннє зближення лексичних одиниць мови за формою і змістом».

Потреба досліджень паронімії пояснюється тим, що мовці часто ототожнюють значення паронімічних лексем, не можуть зробити правильний вибір потрібного пароніма зі словесного ряду, оскільки не розрізняють їх. За недостатньої уваги до паронімії деякі пари слів стають причинами постійних мовних помилок.

Учені вважають паронімію «явищем системним у тому розумінні, що воно реалізується на певному відрізку існування мови» і є «об'єктивним наслідком мовної еволюції, одним з кіл, що утворюють лексику» [5], а пароніми розглядають як слова, утворені від одного й того самого кореня за допомогою різних афіксів і вживані в лексичній системі мови з різними значеннями [2], наприклад **allocation** – асигнування/**allocution** – коротка промова, **recouvrer** – повертати втрачене/**recouvrir** – перекривати, **collusion** – змова/**collision** – зіткнення.

Проте сучасний стан дослідження паронімії переконує, що навіть у самому розумінні відповідного поняття, у визначенні складу слів, які можна назвати паронімами, виявляються суттєві розбіжності. Зокрема, досить поширеним є розуміння паронімів як слів, що мають лише звукову подібність (морфемна будова при цьому до уваги не береться).

Говорячи про паронімічні одиниці у загальнозживаній і термінологічній лексиці, мовознавці, наприклад О.В. Вишнякова, вказують, що такі одиниці утворюють паронімічні пари, проте дослідження цього мовного явища доводить, що пароніми можуть утворювати подібно до синонімів паронімічні ряди, які складаються з двох і більше членів, наприклад: **collationner** – звіряти/**collectionner** – колекціонувати; **désaffecter** – використовувати не за призначенням/**désinfecter** – дезінфікувати; **éluder** – обминати/**élucider** – роз'яснювати.

Якщо йдеться про паронімію як мовне явище, варто відзначити, що вона простежується в двох аспектах: лексичному та синтаксичному. Для обох аспектів характерною є увага до співзвучності між одиницями (компонентами) і різкої, що доходить до контрастності, диференційованості значень (**percepteur** – збирач податків/**précepteur** – наставник).

Розглядаючи паронімію в широкому сенсі, мовознавці з романістики Н. П. Колесніков, А. Доза, Г. Чінчілей вважають паронімами як однокореневі (**abattement** – знемога/**abattage** (вирубка лісу), **adjoindre** (призначати помічником)/**enjoindre** (наказувати), **déchirement** (розривання)/**déchirure** (діра)), так і різнокореневі (**cardan** (кардан) – **cadran** (циферблат)/**causalité** (причинність) – **casualité** (випадковість)/**élaguer** (обрізати) – **égaler** (рівняти)) співзвучні слова, що розрізняються за змістом і помилково вжиті одне замість іншого.

Широко використовується в художній літературі також прийом **парономазії**, тобто спеціальне зближення далеких за походженням і значенням, але схожих за звучанням слів для створення певного стилістичного ефекту.

Найчастіше парономазія використовується у віршових творах, з причини того, що вони більшою мірою, ніж проза, орієнтовані на звукову відчутність слова, на вияв звукової значущості художнього мовлення. У прозі парономазія найчастіше використовується для створення каламбурів, наприклад: «*La migration c'est les oiseaux qui volent, l'immigration c'est les Arabes qui volent*» (*Les Inconnus, Les flics sur scene*) – (дослівно Міграція – це переліт птахів, імміграція – це злодійкувати араби).

Лексичні пароніми поділяються на три категорії: синонімічні, контактні і дистантні. У прислів'ях пароніми, що відносяться до першої категорії, не зустрічаються. До розряду контактних паронімів в лексикології слід відносити слова, які не мають спільних словникових значень і не є взаємозамінними, але належать одному семантичному полю і, у свою чергу,

поділяються на більш дрібні семантичні підгрупи. Пароніми, що входять до складу прислів'їв, як правило, є контрарні, тобто в їх основі лежить протиставлення, що логічно впливає з самої природи прислів'я. Наприклад, "*Qui se defie, bien se fie*" («вір, але перевір»). Рідше зустрічаються родо-видові пароніми, наприклад, "*Ce que chante la corneille chantera le corneillon*" («Який батько, такий син»). До дистантних паронімів відносяться слова, які подібні за звучанням, але не мають певних семантичних зв'язків. Умисне зближення таких слів у поетичній мові досить поширене, що характерно і для прислів'їв. Наприклад, "*Beauté sans bonté est comme vin éventé*" («З лиця води не пити») [4].

До суміжних випадків належать паронімічні прислів'я, які за одними показниками можна віднести до контактних, а за іншими - до дистантних. Прикладом може служити прислів'я "*Ce qu'on gagne par le gosier s'en va par le gesier*" (дослівно «Що потрапляє в рот, виходить через шлунок»). Історично ці два слова не були пов'язані ні семантично, ні фонетично. Так, слово **gosier** походить від лат. слова гальського походження *geusae* зі значенням «горло», яке збереглося й донині. Слово **gesier** - від латинського *gigerium*, «нутрощі птаха», яке отримало у французькій мові значення «воло», а в просторіччі означає «живіт, череву».

Словник *Trésor de la Langue Française* вказує, що на розвиток слова *gosier*, зокрема на придбання ним суфікса *-ier*, вплинуло слово *gesier*, що свідчить про зближення цих двох слів упродовж розвитку французької мови в мовній свідомості його носіїв.

До оказіональних паронімів відносяться слова, які в мові такими не є, а піддаються зближенню тільки в рамках даного контексту. У прислів'ях, побудованих на оказіональних паронімах, можуть зближуватися слова з різних частин мови, наприклад, "*Le milieu en toute chose est toujours le meilleur*" (дослівно «У будь-якій справі краще дотримуватися середини»). У деяких випадках такого роду прислів'я можуть будуватися на дієсловах, у яких паронімічна одна форма, як правило, форма майбутнього часу: "*Qui vivra verra*" («Поживемо - побачимо»). В інших формах дієслова *vivre* («жити») і *voir* («бачити») не є паронімами. Також у оказіональних паронімах зближення може бути виражено імпліцитно, виходити за рамки слова: "*A merle saoul, cerises sont amères*" (дослівно «ситому дроздові і вишні гіркі»).

Цікавим видається той факт, що при порівнянні деяких прислів'їв, що відзначаються подібним значенням і представлені у кількох мовах, паронімічні атрактанти спостерігаються відразу у декількох досліджуваних прикладах. Іноді дане явище можна пояснити походженням цих прислів'їв від загального джерела. Так, французьке прислів'я "*De nouveau roi nouvelle loi*" («Нові пани - нові закони») і іспанське "*Nuevo rey, nueva ley*" сходяться до латинської прислів'я "*Novus rex, nova lex*".

Отже, у французькій мові, як, втім, і в інших європейських мовах, значне число прислів'їв будується на прийомі паронімічної атракції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вишнякова О. В. Паронимия как языковое явление // Вопросы языкознания. – № 2. – 1981. – С. 53-62.
2. Критенко А. П. Паронимия та її роль у мові // Мовознавство. – 1969. - №1.
3. Кузнецова И. Н. Пособие по французской лексикологии. – Москва: МГУ, 1991. 168 с.
4. Рындина Н. А. Паронимические пословицы во французском языке // Вопросы филологии, № 3. Том 033. – М., 2009. - С. 124-128.
5. Цыганкова, Е. А. Сущность явления паронимии // Язык, литература, ментальность: разнообразие культурных практик: Материалы II Международной научной конференции. Часть 1. / Науч. ред. Боженкова Р.К. – Курск, 2009. – С. 111–116.
6. Schapira, Charlotte. Les stéréotypes en français: proverbes et autres formules. – Paris: Ophrys, 1999. – 172 p.